

עזה, לבנון, איראן ואיו"ש: כך ישראל צריכה לפעול בעולם משתנה

written by תא"ל במיל" יוסי קופרווסר | 22.12.2024

התמוטטות משטר אסד, לאחר ששתי המשענות שאפשרו לו לשרוד מאז 2015 נחלשו מכדי להושיעו, הייתה הביטוי האולטימטיבי לתמורות המתרחשות באזור. עם זאת, ולמרות המציאות הקשה ממנה סובלים חמאס והפלסטינים בעזה, מוקדם עדיין לפסוק שהחלטה של סינוואר לבצע את מתקפת הטרור האימתנית ב-7 באוקטובר הייתה מקח טעות מבחינתו, משום שחמאס עדיין לא הוכרע שלטונית ולמעשה גם לא צבאית ועדיין יש בידו את מנוף החטופים, שבאמצעותו הוא שואף להשיג לפחות חלק ממטרות המלחמה שלו, ובהם שחרור מחבלים מהכלא הישראלי והסרת המצור מעל עזה. במבט אזורי הוא איבד את הנכונות והיכולת של גורמי הכוח העיקריים בציר האיראני לסייע לו, ויש לו סיבות טובות לדאוג מהשלכות ניצחון טראמפ בבחירות על חופש הפעולה של ישראל, אם לא יזדרז להגיע להסכם בעניין החטופים. אך הוא יכול להתנחם בהתחזקות הציר הסוני הרדיקלי, שגם עמו הוא נמנה, בעקבות ההפיכה בסוריה, ובשימור מעמדו הדומיננטי בתוך המערכת הפלסטינית.

לעומת זאת, איראן, סוריה של אסד וחזבאללה ספגו מהלומות שקשה להתאושש מהן ואשר הם יגורו בא להם. יש לזכור שככל הנראה נסראללה והאיראנים, שהכירו מן הסתם את תכנית "חומת יריחו", לא שותפו באופן מלא בכוונה של חמאס לפעול ב-7 באוקטובר וכשעמדו בפני המציאות שיצר סינוואר גילו זהירות והחליטו להסתפק בביטויי סולידריות מוגבלים בראייתם ולא לקחת סיכונים ישירים משמעותיים. הם דבקו במדיניות זו במשך כ-6 חדשים עד שנגררו להסלמה במידה מסוימת בעל כורחם. לפי המידע שהודלף לנוי יורק טיימס, נצראללה לא פגש את סגנו של סינוואר, ח'ליל אלחיה, שהיה אמור לעדכן אותו בכוונה לפעול. תמונת המודיעין הזו מעניינת במיוחד משום שעולה ממנה שקהילת המודיעין הישראלית טעתה פעמיים בהתרעה האסטרטגית שהעבירה לדרג המדיני בחודשים שקדמו ל-7 באוקטובר. ראשית, היא העריכה שחמאס בעזה חלש ומורתע וממוקד בשיפור איכות החיים של האוכלוסייה, ושנית היא סברה שקיימת סכנה גוברת ליוזמה התקפית של חזבאללה ושל חמאס ביו"ש בגיבוי איראן.

כתוצאה מהמהלומות שספג הציר האיראני הוא נמצא בעמדת חולשה. הוא אינו יכול להגן על עצמו וישראל הוכיחה לעצמה, לאיראן למדינות ערב הפרגמטיות ולארה"ב, כי לה ולארה"ב יש ככל הנראה אופציה צבאית אמינה לטיפול בתוכנית הגרעין האיראנית. נפילת אסד וחולשת חזבאללה, שאיראן איננה יכולה להמשיך ולהזרים לו נשק ולאפשר לו להשתקם יוצרים הזדמנות לשינויים במערך הכוחות בלבנון תוך שחיקה במעמדו של חזבאללה והתחזקות יריביו מכל המחנות. מי שכבר הזדרז לנצל את חולשת הציר האיראני היה הציר הסוני הרדיקלי, בהובלת תורכיה וקטר, שמיהר להשתלט על סוריה ולהציב אתגר חדש בפני ישראל. בשלב זה המשטר החדש ממוקד בייצוב שלטונו, יעד מורכב בהתחשב בפסיפס העדות וגורמי הכוח, אבל בר השגה.

עם זאת, הגורמים האוחזים בשלטון חדורים בלהט אסלאמיסטי קיצוני ועלולים בעתיד להתעמת עם ישראל. ישראל נקטה צעדי מנע נרחבים ברמת הגולן ובעומק סוריה אבל האתגר עדיין לפנינו. השינוי בסוריה מקרין עלינו לא רק במישרין אלא גם דרך הגברת החששות של ירדן מהשלכות התחזקות האסלאם הקיצוני על גבולה הצפוני ועל יציבותה.

צומת הדרכים הנוכחי מעמיד בפני ישראל שורה של דילמות, אתגרים ובעיקר הזדמנויות. כדי להכריע לגבי אופן הטיפול בהן יש לזכור כי המטרה האסטרטגית העליונה של ישראל הייתה למנף את מתקפת חמאס כדי ליצור סדר חדש במזרח התיכון שכתוצאה ממנו יוסר האיום שאיראן בנתה מולה (טבעת האש של השלוחים, מערך הטילים ותוכנית הגרעין, האיום הפלסטיני מעזה (ומיו"ש) ייחלש מאד, ובמקום זאת הברית שישראלית האמריקנית תחזק ותרחיב את הסכמי אברהם. ההצלחה המרשימה לשנות את מגמת המערכה ובחירת טראמפ כנשיא ארה"ב יוצרים תנאים חסרי תקדים למימוש יעדים אלה, ואף מחייבים את ישראל לעשות זאת. לפיכך על ישראל לחתור בכל הכוח להשיג הסכם לשחרור החטופים, אך לוודא שהוא לא מבטיח את הותרת חמאס בשלטון בעזה לאורך זמן תוך יצירת התנאים לשיקום יכולותיה. כדי להבטיח זאת ניתן להרחיב שוב את המבצע הצבאי בעזה ולעמוד ככל האפשר על המשך נוכחות ישראלית, ולו מדוללת, בציר פילדלפי ובמרחב נצרים וכן להתעקש על כך שרוב המחבלים שישוחררו לא יגיעו לעזה או ליו"ש. סילוק חמאס מהשלטון בעזה הוא צעד חיוני במסגרת יצירת הסדר החדש. המציאות החדשה מגבירה את הסיכוי להשיג הסכם כזה.

במקביל יש להגביר, יחד עם המערכת הבינ"ל, את הלחץ על איראן, שכלכלתה נתונה בקשיים חסרי תקדים. לחץ מקסימלי וחידוש הסנקציות האירופיות עשויים לחייב את איראן לבחון מחדש את מדיניותה בנושא הגרעין. ולערער את היציבות אם המשטר יחליט להתעלם מהלחצים ולהמשיך להתקדם להשגת נשק גרעיני. במקרה כזה יתכן שיהיה צורך לממש את האיום הצבאי האמין, אולי אפילו בסיוע אמריקני חיוני.

כמו כן יש להקפיד על יישום ההסכם בלבנון על ידי חזבאללה וצבא לבנון ולשמר את הנוכחות ההגנתית בסוריה. ניתן בהקשר זה לקיים הידברות עם תורכיה כדי להבטיח שלא יהיה איום על ישראל משטח סוריה, שאיראן איננה מחדשת את נוכחותה והשפעתה בסוריה (זהו אינטרס משותף) ושזכויות המיעוטים השונים ואלה של הסונים הערבים המתונים יותר נשמרות, כל זאת תוך חידוד המחויבות לביטחונה של ירדן גם כן.

בנוסף יש להיערך להתמודדות עם חוסר יציבות בשטחי הרשות הפלסטינית החלשה ככל שפרישתו של אבו מאזן הולכת ומתקרבת. כמעט כל התרחישים האפשריים הם בעייתיים (כולל אפשרות של כאוס ושל השתלטות חמאס על חלק מהערים) ועלולים לחייב התערבות ישראלית. הרשות כבר נלחמת על חייה, כפי שראינו בג'נין ואין ערובה שידה תהיה על העליונה.

להשגת כל היעדים האלה יש צורך בשותף אמריקני מאפשר ותומך. הנשיא הנבחר טראמפ הוא אמנם חידה והוא מעוניין ברגיעה, אך נראה שהוא וצוותו מזדהים עם מרבית היעדים האלה.

לעומת זאת לא סביר שיתמוך במהלכים מרחיקי לכת יותר כמו החלת החוק הישראלי בחלקים
מיו"ש וחידוש ההתיישבות בעזה.

התפרסם במקור ראשון, בתאריך 20.12.2024.

הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.